

ANTON ÇEHOV

SIRA DIŞI
BİR ADAM
VE DİĞER ÖYKÜLER

Çeviri: MEHMET ÖZGÖL

ANTON ÇEHOV
SIRA DIŞI BİR
ADAM VE DİĞER
ÖYKÜLER

Can Klasik

Sıra Dışı Bir Adam ve Diğer Öyküler, Anton Çehov

Rusça aslından çeviren: Mehmet Özgül

Anton Çehov'un, "Perpetium mobile", "Hirurgiya", "Zerkalo", "Noç pered sudom", "Neabıknovenniy", "Aptekarşa", "Vragi", "Palata No 6", "Çyorniy monah", "Sluçay iz praktiki" adlı öykülerinin derlenmesinden oluşmuştur. Bu kitap daha önce 2005 yılında *Doktor Çehov'dan Öyküler* adıyla yayımlanmıştır.

© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2005

11. basım: Şubat 2021, İstanbul

Bu kitabın 11. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Esra Özdoğan

Düzeltili: Ebru Aydın

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8

Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul

Sertifika No: 44066

ISBN 978-975-07-3922-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750704819

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANTON ÇEHOV
SIRA DIŞI BİR
ADAM VE DİĞER
ÖYKÜLER

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Mehmet Özgöl

♥can

Anton Çehov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Öyle Bir Hikâye, 2005

Sayfiyede, 2010

ANTON ÇEHOV, 1860'da, Taganrog'da, küçük bir taşra bakkalının oğlu olarak dünyaya geldi. Ortaöğreniminden sonra liseyi kentte okudu. Yunan ve Latin klasiklerini temel alan bir öğrenim gördü. 1879'da Moskova Tıp Fakültesi'ne girdi. 1884'te çeşitli hastanelerde görev almaya başladı ve *Bukalemun* başlıklı ilk öykü kitabı aynı yıl yayımlandı. Bu dönemde kısa oyunlar da yazdı ve *İvanov* (1887) adlı oyunuyla dram tekniğı alanında Rus tiyatrosuna büyük yenilikler getirdi. "Alacakaranlık" adlı öykü kitabıyla Puşkin Ödülü'nü kazandı. *Bozkır* (1888) başlıklı uzun öyküsüyle büyük bir yazar olarak tanındı ve öykünün, Rusya'da yazınsal bir tür olarak yerleşmesini sağladı. Hastalığına rağmen, *Duçetka* (1899), *Küçük Köpekli Kadın* (1899) gibi ünlü yapıtlarını bu dönemde kaleme aldı. *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1900), *Vişne Bahçesi* (1903) gibi büyük oyunlarını hayatının son yıllarında yarattı. 1904 yılında, eşi ve ünlü tiyatro oyuncusu Olga Knipper'le gittiğı Badenweiler'da ölen Çehov, çarlık dönemindeki siyasi çıkmazları, basit insan yaşantılarını büyüteç altına almaktaki ustalığı, Tolstoy'u hayran bırakan yalın ve ölçülü biçemi, gelenekselliğı aşan anlatım biçimiyle dünya edebiyatının ustaları arasına katıldı.

MEHMET ÖZGÜL, 1936'da Nevşehir'de doğdu. İlk ve ortaokulu Avanos'ta, liseyi Kuleli Askerî Lisesi'nde bitirdi. Rusça öğrenimine lisede başladı. 1959'da, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1979'a kadar, çeşitli askerî

okullarda Rusça öğretmenliği yaptı ve yaz aylarında Rus yazarlardan çeviriler yaptı. Emekli olduktan sonra bütünüyle yazınsal çeviriye yöneldi. Tolstoy, Gorki, Gogol, Dostoyevski, Çehov, Ehrenburg, Aytmatov, Simonov, Yevtuşenko gibi, Rus edebiyatının önde gelen yazarlarının yapıtlarını dilimize kazandırdı. İstanbul'da yaşıyor.

İçindekiler

Önsöz: Dr. Çehov'un Aşk Reçetesi	11
<i>Perpetuum Mobile</i>	17
Cerrahlık	27
Ayna	33
Duruşmadan Önceki Gece	39
Sıra Dışı Bir Adam	47
Eczacının Karısı	53
Düşmanlar	61
Altıncı Koğuş	77
Kara Keşiş	151
Doktor Hastasını İnceliyor	195

Dr. Çehov'un aşk reçetesi

“Tıp, nikâhlı karım benim, edebiyat ise metresim. Birine kızarsam geceyi öbürüyle geçiriyorum. Bu davranışımı belki biraz uygunsuz bulabilirsin ama en azından sıkıcı değil. Hem zaten, benim bu ikiyüzlülüğümden ikisinin de bir şey kaybet-tiği yok.”

Anton Çehov (1860-1904), 1888 yılında, bu “aşk üçgeni reçetesi”ni, yakın dostu ve yayıncısı Aleksey Suvorin’e açıkladığı-nda, yalnızca yirmi sekiz yaşında bir hekim değil, aynı zaman-da “Alacakaranlıkta” adlı uzun öyküsüyle Rus Akademisi’nin Puşkin Ödülü’ne değer görülmüş, halkın çok sevdiği bir yazar-dı. O güne değin, doktorluktan elde ettikleri gelirin sağladığı olanaklarla yazmaya da zaman ayırabilen hekimlere çok rast-lanmıştı. Ne var ki, Çehov, bunun tam tersi bir yoldan yürü-müş; gazetelere yazdığı, yaklaşık bin sözcükten oluşan komik kısa öykülerden elde ettiği gelire Moskova Tıp Fakültesi’ni bi-tirmiş, dahası ailesinin geçimine destek olmuştu. 1904’te he-nüz kırk dört yaşındayken tedavi için gittiği Almanya’nın Ba-denweiler kentinde veremden öldüğünde, “metres”ine ölümsüz bir miras bırakacaktı: Tiyatronun *Martı*, *Vanya Dayı*, *Üç Kız Kardeş*, *Vişne Bahçesi* gibi bugün hâlâ aşılmamış olan başyapıt-ları ve kısa öykü sanatını temelinden değiştiren yüzlerce öykü...

1897’de veremden ötürü akciğer kanaması geçirdiğinde, en azından kendi hayatında “nikâhlı karısı”nı ihmal ettiği; baş-ka bir deyişle, yetenekli bir doktor olmasına karşın, belirtileri çok önceden ortaya çıkmış olan hastalığını görmezden geldiği anlaşılıyordu. Son günlerinde, *Vişne Bahçesi*’nin Moskova’daki

ilk sergilenişini öksürük nöbetlerine boğularak izlerken yapıtlarının her zamanki ince alaycılığına uygun bir biçimde, “metres”i ile “nikâhlı karısı” belki de ilk kez bir araya geliyordu.

Ama kendi hayatındaki bu ölümcül ihmali bir yana bırarsak Çehov, asla boşanmadığı “nikâhlı karısı”nı bir an bile savsaklamamış; “metres”iyle yaşadığı yıllar boyunca hekimliği hiçbir zaman bırakmamış, birçok kamusal sağlık girişimine öncülük etmişti. Onun bu bağlılığının en somut kanıtlarından biri, 1892 yılında beş aydan kısa bir süre içinde, bir bölge kliniğinde 453 hastayı muayene etmiş ve 576 ev muayenesine gitmiş olmasıydı. Bu hekim-yazar, iki uğraşı bölmelere ayırmaktansa birlikte düşünmeyi yeğlemiş; dikiş izleri bazen belli olsa da, hekimlikle yazarlığı hep kaynaştırmayı seçmişti.

* * *

Çehov’un, “olgunluk çağı” diye nitelenen 1888’den sonraki dönemde kaleme aldığı “Kasvetli Bir Öykü”de, ölmekte olan yaşlı bir tıp profesörünün düşünceleri çözümlenir. *İvanov* adlı oyunu ise Çehov’la aynı yaşlarda olan genç bir adamın canına kıymasıyla doruğuna erişir. Birçok edebiyat eleştirmeni, bu iki yapıtı, Çehov’un “klinik yapıtları” olarak bilinen ürünleri arasında sayar. Bir doktor olarak Çehov, bu yapıtlarında, fiziksel ya da ruhsal açıdan hasta olan insanların yaşantılarını, deneyimlerini, iç dünyalarını yansıtmıştır. “Bir Doktor Ziyareti” adlı öyküdeki hasta, kolaylıkla bunaltı ya da panik bozukluğu diye tanımlanabilecek belirtiler gösterir. *Vanya Dayı*’nın başkişisinin, nörotik depresyonu olduğu söylenebilir.

* * *

Çehov’un yapıtlarında, hastalar kadar hekimler de eksik değildir. Kişisel gözlemlerine yaslanarak, farklı kişiliklerde hekim portreleri çizmiştir Çehov. Bazıları duygusuz, yetersiz ya da düşkündür. Sözelimi, “Bir Sinir Bozukluğu” adlı öyküdeki tıp öğrencisi Mayer, durmadan Londra ve Moskova’daki fahişelere ilişkin istatistiklerden dem vurur; bir gece yüz yüze geldiği fahişelerin acılarını göremeyecek kadar toydur. Çehov’un

en iyi “kötü” doktorlarından biri, “İoniç” adlı öyküde karşımıza çıkan paragöz ve muhteris Startsev’dir. Servetine servet kattıkça, gövdesi yağ bağlar Startsev’in:

Gırtlığı yağ parçalarıyla kaplı olduğundan mıdır nedir, sesi iyiden iyiye incelmışti. Huyu suyu da değişmişti; çabucak parlayan, aksinin teki olup çıkmışti. Hastalarını muayene ederken kendini kaybediyor, bastonunu sinirli sinirli yere vururken öfkeyle bağınıyordu: “Bana bak, zevzeklenip dumma! Sana ne soruyorsam ona cevap ver!”

Ama, konuyla ilgili öykülerinin tümüne bakıldığında, Çehov’un doktorlarının çoğu, geri ve yoz bir toplumda büyük güçlüklerle dolu bir uğraşı yerine getirmeye çabalayan, sıradan ama tutkulu, gözüpek, özverili, alçakgönüllü insanlardır. “Çekirge” adlı öyküde, Dr. Dimov, hastalarından birinden kuşpalazı kaptıktan sonra, “tıp şehidi” olur. “Düşmanlar”da, Dr. Kirillov, akli başından gitmiş karısını ölen oğullarının başında bırakıp zor durumdaki bir hastasına koşarak, meslek aşkının çarpıcı bir örneğini sergiler.

* * *

Doktor Çehov’un öykülerinde karşımıza çıkan ilginç bir özellik de, hekimin yalnızca bir “tıp teknisyeni” olarak değil, aynı zamanda hastasının duygulanımlarını sezebilen, hastayı salt “hasta” olarak değil, tümüyle bir insan olarak benimseyebilen bir ruh sağaltıcısı olarak da görülmesidir. Örneğin, “Bir Doktor Ziyareti”nde, genç hekim Korolev, hastasını yalnızca can kulağıyla dinleyerek, acılarını ciddiye alarak bile ona yararlı olmayı başarır. Çehov’un görev yaptığı bir hastanenin yöneticisine bakılırsa bu öyküdeki genç hekim, hastalarına “aşk”la yaklaşan Dr. Çehov’a çok benzemektedir:

Çehov, ne kadar yorgun olursa olsun, hastalarını sonuna kadar sessizce dinlerdi; hasta, hastalığıyla ilgisi olmayan kollarından da söz açsa, Çehov hiç sözünü kesmeden dinlerdi onu...

Çehov'un öykülerindeki bazı doktorlar da, ne "iyi"dir, ne de "kötü"; onların asıl sorunu, boğuşmakta oldukları varoluşsal ya da ruhsal çatışmalardır. "Hazin Bir Hikâye"deki tanınmış tıp profesörü Nikolay Stepanoviç, hayatının anlamsızlığı karşısında umarsızlığa kapılarak ölümcül bir hastalığın pençesine düşer. "Altıncı Koğuş" adlı ünlü öyküde, "Ne yararı var? Önünde sonunda herkes ölmüyor mu?" diyerek "tıbbın yararsızlığı" sanısına kapılan Ragin, yavaş yavaş hastanedeki görevlerinden de uzaklaştırır kendini.

Aslına bakılırsa Çehov'un yalnızca doktorları ve tıp öğrencileri değil, belki de oyun ve öykülerinin birçok kişisi, hayatlarını anlamlı kılacak "bir şey"in hülyalı arayışı içindedir. Çehov da, onların hayatına bu anlamı katmak için uğraşır sanki. Kişilerine bakışında bir bakıma, bir hekimin soğukkanlı gözlemi ile sıcak, içten, yürekte yaklaşımları iç içedir. "Hasta"sını, yani oyun ya da öyküsünün kişisini nesnellikle gözlemlemeye özen gösterirken bir yandan da onun ruhunun derinliklerindeki çatışmalara, çelişiklere sevecenlikle yaklaşır. Bu nesnellik ve sevecenlik, "edebiyat yapmak"tan, kuramsal savlara girmekten, ahlaksal yorumlara düşmekten korur Çehov'u. "Aşk Üstüne" adlı öyküde anlatıcı, aşkın doğası üstüne düşünürken ideal bir aşk olup olmadığını sorgularken, "Bir duruma uyan, bir sürü başka duruma uymaz," sonucuna varır. "Bana kalırsa en iyisi, her durumu, genelleştirmeden, ayrı ayrı yorumlamaktır. Doktorların dediği gibi, her vakayı kendi başına ele almamız gerekir."

* * *

Hem insanın biyolojisini, hem de toplumun koşullarını çok iyi bilen Çehov, dünyaya bilimsel bakışıyla, insan ilişkilerinin süssüz, yalın gerçekliğini görür. On dokuzuncu yüzyıl, onun gözüyle bakıldığında, yirminci yüzyılda yaşanan ve yirmi birinci yüzyılda da yeğînleşerek süreceği anlaşılan insanlık durumuna çok yakın görünür: İnsanlar "birbirlerine karşı" konuşur ama birbirlerini pek dinlemezler. Kişiler ilişki kurmanın, bağlanmanın özlemini çeker ama çoğu kez yalıtılmış ve bir başına bulurlar kendilerini. İyi niyetle kalkıştıkları davranışlar, çoğu zaman, kırıcı sonuçlar verir. Ama Çehov, kişilerini, sıcak,

yumuşak, sağaltıcı elleriyle okşar sanki. *Vişne Bahçesi*'nde Gayev, "Hastalığın bir çaresi olsaydı, onca ilaca gerek kalmazdı," der ya; Çehov, kişilerinin kapana kısıldığının ayırındadır, onların çözümsüzlüğe yazgılı olduğunu bilir. Dünyanın hastalıklarını tedavi etmek olanaksızdır belki de. Yazar Çehov, hastalarına özen gösteren iyi bir hekim gibi, kişilerinin duygulanımlarını paylaşır, onların iyi olmalarını ister, hatalarını ve düşkünlüklerini bağışlar. Bunu yaparken arada sırada ve belli belirsiz de olsa bu umarsızlık deryasında bir sevgi ışığı, bir direnç ve yüreklilik pırıltısı, bir iyileşme belirtisi keşfeder. Çehov'un yaptıklarından okura ya da seyirciye yansıyan biricik umut, yarattığı kişilerin başları üzerinde oluşan insancılık aylarında; kişilerinin sahnedeki nafile çabalarından, öykülerdeki boşuna konuşma ve davranışlarından payımıza düşen sevgi ve sevecenlik ışıltılarında; ve elbette, insanoğlunun bu kadar güzel öyküler yazabilmesi karşısında kapıldığımız çocuksu sevinçtedir. Bu da, bana öyle geliyor ki, edebiyat için olduğu kadar hayat için de iyi bir reçetedir.

Tıpkı Shakespeare ve Dostoyevski gibi Çehov da, kendi toplumlarında ve kendi çağlarında yazmış olsalar da her zaman hemşerimiz ve çağdaşımız olan yazarlardandır.

* * *

İstedik ki, bundan tam yüz yıl önce yitirdiğimiz Anton Çehov'u, *Sıra Dışı Bir Adam ve Diğer Öyküler*'le selamlayıp analım. Mehmet Özgül, büyük ustanın tıp, hekimler, hastalar, hastalıklar ve hastaneleri konu alan öykülerini, Rusça asıllarından yaptığı çevirileriyle Can Yayınları için bir araya getirdi.

Çehov'un tüm öykülerini yayımlamış olan Cem Yayınevi'ne, böyle bir çalışmayı gerçekleştirmemize olanak tanıdığı için teşekkür borçluyuz.

Celâl Üster
Aralık 2004

PERPETUUM MOBILE¹

Yeni düzenden önce göreve başlamış bulunan yaşlı sorgu yargıcı Grişutkin ile melankolik yaratılışlı doktor Svistitski² birlikte bir otopsiye gidiyorlardı. İlerledikleri köy yolunda karanlıktan göz gözü görmüyor, ardı arkası kesilmeyen bir yağmur yağıyordu.

Sorgu yargıcı, “Ne pis hava!” diye homurdandı. “İnsanlığı, uygarlığı bırakın bir yana, işe yarar bir iklimimiz bile yok! Bizimkine de memleket demişler! Hem de Avrupa’yıymışız!.. Göğün dibi delinmiş sanki, durmak bilmiyor, alçak!”

Böyle dedikten sonra arabayı süren uşağı Mişka’ya çıkıştı: “Sen de çabuk sür atları, kör olası! Eğer dişlerini dökmemi istemiyorsan elini çabuk tut!”

Derin derin içini çekip ıslak kürküne sarınan doktor, “Ne garip, Agey Alekseyiç!” dedi. “Benim havaya pek aldırdığım yok ancak içimi ezen, tuhaf bir önsezi var yüreğimde. Az sonra başıma bir felaket gelecekmiş gibi bir duygu içindeyim. Ne bileyim. Ölüden mikrop kapabilirim, sevdiğim bir yakınımı yitirebilirim...”

1. (Lat.) Sürekli devinim. (Ç.N.)

2. (Rus.) İslıkçı. (Ç.N.)

“Siz de tıpkı kadınlar gibisiniz, azizim! Hiç olmazsa Mişka’dan utanın da onun yanında önsözlerden söz etmeyin! Şu anda içinde bulunduğumuz durumdan, şu berbat yağmurdan daha kötü ne olabilir? Size bir şey söyleyeyim mi, Timofey Vasilyeviç? Ben bu durumda daha fazla gidemeyeceğim. İsterseniz öldürün beni, gidemem! Bir yer bulup konaklayayım. Buraya yakın oturan bir tanıdığımız var mı?”

“İvan İvanoviç Yojob’un evi var,” dedi. “Hemen ormanın arkasında, köprüyü geçince.”

“Şu bizim General Yojob mu? Sür oraya! Çoktandır görüşmedik şu günahkâr ihtiyarla!”

Ormandan, daha sonra köprüden geçtiler; önce sola, sonra sağa saptılar; sulh mahkemesi başyargıcı Yojob’un çiftlik evinin geniş avlusuna girince Grişutkin arabadan atladı, ışık görünen pencerelere bakarak, “Moruk evde,” dedi. “Evde olması çok iyi. Karnımızı doyurur, bir şeyler içer, geceyi burada geçiririz. Mıymıntının tekidir ama konukseverliğine diyecek yoktur.”

Holde onları Yojob karşıladı. Muşmula gibi buruşuk suratı sert kıllarla kaplı, ufak tefek bir ihtiyardı.

“Oo, ne iyi ettiniz de geldiniz! Hoş geldiniz!” dedi. “Sofraya az önce oturmuştuk, söğüş domuz yiyorduk... Otuz üç ve derhal! İçeride başka bir konuğum daha var. Savcı. Beni almaya gelmiş, yarın birlikte bir toplantıya katılacağız... Otuz üç ve derhal!”

Grişutkin ile Svistitski oturma odasına girdiler. Mezelerle, şaraplarla donatılmış, geniş bir masa duruyordu ortada. Masada ev sahibinin kızı Nadejda İvanovna ile savcı Tülpanski oturuyorlardı. Esmer genç kadın, kocası yakınlarında öldüğü için tepeden tırnağa karalar giymişti. Genç bir adam olan savcının yüzü mavi damar ağıyla

kaplıydı, uzun favorileri vardı.

Yojov, masada oturanları parmağıyla göstererek, “Tanışıyor musunuz? Bu bizim savcı,” dedi. “Bu da kızım...”

Esmer dul, gözlerini kısıp gülümseyerek yeni gelenlere elini uzattı. Yojov, kadehine votka doldurarak, “Baylar, hoş geldiniz!” dedi. “Hadi, davranın bakalım! Kadehimi onuruza kaldırıyorum! Otuz üç ve derhal! Sağlığınıza!”

İçkilerini bir dikişte bitirdiler. Grişutkin önce ağzına bir salatalık turşusu attı, sonra söğüş domuza uzandı. Doktor derin derin içini çekmekle yetindi. Tülpanski, yanındaki bayandan izin isteyip bir puro yaktı. Bunu yaparken öyle gevrek gevrek sıırttı ki, ağzında tastamam yüz diş var sanırdınız.

Yojov, “Ee, baylar, tembellik etmeyin bakalım!” dedi. “Kadehler boş bırakılmaz! Yargıç bey, doktor! Şimdi hekimlerin onuruna içelim! Severim hekimleri! Özellikle gençlerin hayranıyım! Otuz üç ve derhal! Kim ne derse desin, gençler her zaman en önde gidecektir! Sağlığınıza!”

Savcı Tülpanski dışında herkes birbiriyle konuşmaya başladı; savcı ise suskun oturuyor, burnundan tütün dumanları püskürüyordu. Tavırlarından kendini soylu takımından saydığı, doktor ile sorgu yargıcını küçük gördüğü gözden kaçmıyordu.

Yemek bitince Yojov, Grişutkin ve savcı prafa oynamak için başka bir masaya geçtiler; doktor ile Nadejda İvanovna ise piyanonun yanına çekilerek koyu bir sohbeta daldılar.

Güzel dul, “Otopsiye mi gidiyorsunuz, doktor?” diye başladı. “Ölü kesmek kolay iş değil. Yüzünüzü buruşturmadan, gözünüzü kırpmadan neşteri elinize alıp cansız bir insanın bedenine saplamak çelik gibi irade ister. Biliyor musunuz, ben doktorlara büyük hayranlık duyarım. Bence onlar herkesten farklı, kutsal varlıklardır. Ee,

doktor, neden böyle üzgün görünüyorsunuz?”

“Nedense içimde garip bir önsezi var,” dedi doktor. “Beni ağırlığıyla ezen bir önsezi... Sevdiğim birini yitirecekmişim gibi bir duygu içindeyim.”

“Evli misiniz, doktor? Burada yakınlarınız var mı?”

“Hiç kimsem yok. Yalnızım, yakın bir tanıdığım bile var sayılmaz. Söyler misiniz, hanımefendi, önsezilere inanır mısınız?”

“Ah, çok, çok inanırım.”

Doktor ile güzel dul önseziler üzerine konuşadursunlar, Yojov ve Grişutkin arada bir oyunu bırakıp masaya içki almaya gidiyorlardı. Oyunda yenilen Yojov, gece saat ikiye doğru birden ertesi günkü toplantıyı anımsadı, alnına vurarak, “Çocuklar, biz ne yaptık?” dedi. “Yarın sabah erkenden toplantıya katılacağız ama oturmuş, iskambil oynuyoruz. Hadi hemen yataklara! Otuz üç ve derhal! Nadya, sen de doğruca odana! Marş, marş! Duşmanın bittiğini duyururum!”

Nadejda İvanovna doktorla vedalaşırken, “Böyle bir gecede uyuyabilerseniz ne mutlu size!” dedi. “Yağmur pencere camını tıklatırken, bahçede zavallı çam ağaçları rüzgârda uğuldarken benim gözüme uyku girmez. Şimdi gider, elime bir kitap alır, sonra can sıkıntısından patlarım. Öldürseler uyuyamam! Koridorda, kapının karşısına düşen pencerede kandilin ışığı gözüküyorsa, bilin ki ben uyumuyorum, sıkıntıdan kendi kendimi yiyorum.”

Doktor ile sorgu yargıcı kendilerine ayrılan odada yere serilmiş, kuştüyünden kocaman iki yatak buldular. Doktor soyunur soyunmaz kendini döşeğe attı, yorganı başına çekti. Sorgu yargıcı da soyunup yattı ama yatağında bir o yana, bir bu yana döndü durdu; sonra kalkıp odada dolaşmaya başladı.

“Şu güzel bayanı, genç dulu aklımdan çıkaramıyorum,” dedi. “Ah, o ne tatlı şey! Canımı istesin vereyim! O

gözler, o omuzlar, eflatun çoraplar içindeki düzgün bacaklar! Kadın değil, ateş parçası! Her yanından kadınlık fişkırıyor! Üstelik bu güzel kime kısmet olur acaba? Şu hukukçu bozuntusu savcıya mı? İngilizlere benzeyen sıksa budalanın hakkı mı bu? Kim ne derse desin, hukukçuları çekemiyorum! Demin sen kadınla önsezilerinden söz ederken savcı kıskançlığından çatlıyordu. Nefis bir kadın, doğrusu! Nefis! Doğa harikası!”

Doktor başını yorganın altından çıkardı.

“Evet, saygı duyulacak bir kadın. İnce ruhlu, duyarlı, çabuk etkilenen bir varlık... Şimdi biz seninle horul horul uyuyacağız; o ise dost söyleşileriyle geçen bir akşamın etkisiyle gözünü kırpmadan yatacak. Ayrılmadan önce bana sabaha dek sıkıntılar içinde, kitap okuyarak vakit öldüreceğini söyledi. Zavallı! Şimdi kandili yanıyordur...”

“Ne kandili?”

“Koridorun uçundaki pencerede aydınlık varsa; bu, uyumadığının belirtisiymiş. Öyle dedi.”

“Bunu o mu söyledi? Sana mı?”

“Evet, o söyledi.”

“Pes, doğrusu! Seni hiç anlamıyorum be kardeşim! Bunu sana söylediyse sen ölümlülerin en talihlisin! Ne denli kıskanırsam kıskanayım, seni kutlamadan edemeyeceğim! Ayrıca beni en çok şu hukukçu bozuntusunun düşeceği durum mutlu ediyor. Böyle bir kadın savcıya kalıyorsa çilli kerataya boynuz taktıracağın için ne kadar sevinsem azdır! Hadi, çabuk giyin. Marş, marş, kadının odasına!”

Kafayı bulduğu zaman Grişutkin herkesle “sen” diye konuşmaya başladı.

Doktor utangaç utangaç, “Siz ne diyorsunuz, Agey Alekseyiç!” dedi. “Tanrı biliyor ya, sizinki de...”

“Hadi, fazla uzatma! Giyin de yürü! Hani, bir şarkı

vardır: ‘Çarın uğruna can feda! / Yaşam yolunda, aşk için, / Her günü bir çiçek gibi koparırsınız...’ Giyin, canımın içi! Hadi, Timoşa! Doktor! Hadisene, be hayvan.”

“Bağışlayın, sizi anlamıyorum...”

“Bunda anlamayacak ne var? Konumuz astronomi değil ki! Giyin, kandilin yandığı odaya git! Hepsi bu kadar..”

“Bir hanımefendiyle benim hakkımda böyle şeyler düşündüğün için çok şaşırıyorum.”

Grişutkin içerleyerek, “Felsefeyi bırak!” dedi. “Daha ne duruyorsun? Senin yaptığına kalın kafalılık derler.”

Doktoru kandırmak için uzun zaman dil döktü, kızdı, yalvardı, hatta önünde diz çöktü; sonunda kendini tutamayıp ağır bir küfür savurdu, yere tükürerek gidip yatağına yattı. Ama çeyrek saat geçmeden yeniden uyardırdı doktoru. Sert bir sesle, “Bana bakar mısınız!” dedi. “Kadının yanına gitmeyecek misiniz?”

“Yoo. Niçin gidecekmişim? Siz de çok huzursuz bir insansınız, Agey Alekseyiç! Sizinle otopsiye gitmek başıma bela almak demekmiş!”

“Öyleyse canın cehenneme! Oraya ben gideceğim. Ben bir savcı bozuntusundan ya da karı kılıklı bir doktordan aşağı bir insan değilim. Karar verdim, gideceğim!”

Ardından çabucak giyiniş kapıya yöneldi.

Doktor, önce davranışının anlamını soran gözlerle sorgu yargıcına baktı, sonra yerinden fırladı. Onun önünü keserek, “Sanırım, şaka yapıyorsunuz,” dedi.

“Seninle tartışacak vaktim yok. Bırak da geçeyim!”

“Hayır, bırakmam, Agey Alekseyiç! Yatağına yatın. Sarhoşsunuz siz!”

“Ey, hekimler tanrıçası, şuna bakın! Hangi hakla bırakmazmışın beni?”

“Soylu bir kadını korumak durumunda kalan bir insanın hakkıyla. Agey Alekseyiç, aklınızı başınıza toplayın! Nasıl bir işe kalkıştığınızı biliyor musunuz? Yaşlı

birisiniz siz, altmışınızı devirdiniz. Bunu unutmayın!”

Grişutkin birden gücendi: “Benim yaşlandığımı söyleyen halt etmiş!”

“Agey Alekseyiç, içkiyi fazla kaçırdığınız belli, duygularınız depreşti. Bir hayvan değil, insan olduğunuzu aklınızdan çıkarmayın! Hayvan içgüdüsüne boyun eğebilir ama siz doğanın övüp yarattığı bir varlık, bir insansınız.”

“Sana son kez söylüyorum. Bırakacak mısın beni, hergele?”

Sanki karşısında arkadaşı değil de bir arabacı vardı. Ama aynı anda çığılığında kendisi de korkarak kapıdan uzaklaştı, pencerenin yanına gitti. Sarhoş olmasına karşın yüksek çıkan keskin sesiyle evdekileri uyandırmış olmaktan dolayı büyük bir utanç duyduğu anlaşılıyordu. Kısa bir suskunluktan sonra doktor ona yaklaştı, elini omzuna koydu. Doktorun gözleri yaşlıydı, yanakları cayı cayı yanıyordu. Titreyen bir sesle, “Agey Alekseyiç,” dedi. “Söylediğiniz ağır sözlerden, tüm terbiye kurallarını unutarak bana ‘hergele’ diye bağırmanızdan ötürü sizinle aynı çatı altında kalamayacağım. Kabul etmelisiniz, beni çok aşağıladınız. Diyelim ki suçluyum ama suçum altı üstü nedir? Hiç yoktan, iffetli, soylu bir kadına karşı böyle kötü niyetler beslediniz. Bağışlayın ama artık daha fazla arkadaş kalamayız!”

“Memnun oldum. Böyle arkadaşlık benden uzak dursun.”

“Sizinle daha fazla birlikte kalamayacağıma göre hemen gidiyorum. Umarım, bir daha karşılaşmayız.”

“Peki, neyle gideceksiniz?”

“Arabam var ya!”

“Ama o zaman ben nasıl gideceğim? Bu ne biçim iştir? Demek, sonuna dek alçaklık etmek niyetindediniz? Madem buraya sizin arabanızla geldik, gene sizin arabanızla gideceğiz.”

"Tıp, nikâhli karım benim, edebiyat ise metresim. Birine kızarsam, geceyi öbürüyle geçiriyorum. Bu davranışımı belki biraz uygunsuz bulabilirsin ama en azından sıkıcı değil. Hem zaten, benim bu iki-yüzlülüğümden ikisinin de bir şey kaybettiği yok!"

Öykünün büyük ustası Anton Çehov, dostu ve yayıncısı Aleksey Suvorin'e 1888'de yazdığı bir mektupta böyle bir "aşk reçetesi" sunuyordu. Dünya edebiyatına, öykü sanatını temelinden değiştiren yüzlerce öykü; tiyatroya *Martı*, *Vanya Dayı*, *Üç Kız Kardeş* ve *Vişne Bahçesi* gibi başyapıtlar armağan eden Çehov, aynı zamanda iyi bir hekimdi. Hekimliğinden de gelen gözlem gücüyle tıp, hastalar, hastalıklar, hastaneler, hekimler üstüne öyküler de kaleme almıştı. *Sıra Dışı Bir Adam* ve *Diğer Öyküler*, onun bu öykülerini bir araya getiriyor.

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #hastalık #gözlem #tıp #hümanizm #özveri

Kapak metni: John Singer Sargent

canyayinlari.com | f | i | t | canyayinlari

Öykü

ISSN: 178-175-37-2122-1

9 789750 739224